

Rasespesifikk avlsstrategi (RAS) for **Pumi**

Versjon 1

Gyldig t.o.m.01.01.2019

**Norsk
Kennel Klub**
HUNDEEIERNES ORGANISASJON

**KLUBBEN FOR UNGARSK
VAKT- OG GJETERHUNDRASER**

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Generelt	4
Rasens historie; bakgrunn og utvikling	4
Overordnet mål for rasen	4
Rasens populasjon.....	4
Populasjonsstørrelse	4
Gjennomsnittlig kullstørrelse	4
Effektiv populasjonsstørrelse	4
Innavlsgrad.....	4
Bruk av avlsdyr	5
Innhenting av avlsmateriale fra andre land	6
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	10
Prioritering og strategi for å nå målene.....	10
Helse	11
Generell beskrivelse av helsesituasjonen i rasen	11
Forekomst av helseproblemer, sykdommer og/eller defekter	11
Forekomst av reproduksjonsproblemer	13
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	13
Prioritering og strategi for å nå målene.....	13
Mentalitet og bruksegenskaper	13
Jaktprøver, bruksprøver og mentaltester.....	13
Mentalitet og bruksegenskaper i forhold til rasestandarden	13
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	14
Prioritering og strategi for å nå målene.....	14
Atferd.....	14
Atferdsproblemer.....	14
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	14
Prioritering og strategi for å nå målene.....	14
Eksteriør.....	14
Eksteriørbedømmelser	14
Overdrevne eksteriørtrekk	15
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	15
Prioritering og strategi for å nå målene.....	15
Oppsummering	15
Prioritering av viktige kortsiktige og langsiktige mål	15
Plan for videre arbeid i klubben	15
Klubben for Ungarske Rasehunder	2

Innledning

Klubben for ungarske rasehunder (KUR) har fått i oppgave fra Norsk Kennel Klubb (NKK) å utarbeide denne rasespesifikke avlsstrategien (RAS). Denne avlsstrategien gjelder for samtlige oppdrettere av pumi og hannhundeiere (som stiller sin hannhund til disposisjon for paring) i Norge uansett om de er medlemmer av KUR eller ikke.

Oppdrettere og hannhundeiere av pumi skal følge de lover og anbefalinger som dreier seg om avlsarbeide, for eksempel:

- Europarådets konvensjon for beskyttelse av selskapsdyr
- Dyrevernsloven (<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?ltdoc=/all/nl-20090619-097.html>)
- NKKs Etiske retningslinjer for hold og trening av hund (www.nkk.no)
- NKKs Etiske grunnregler for avl og oppdrett (www.nkk.no)
- Klubben for Ungarske Rasehunders rasespesifikke anbefalinger for oppdrett
- Raseklubbens RAS – dokument med de spesifiseringer som der gjøres

RAS er ment som et levende dokument, dvs at det bør kunne brukes aktivt av alle oppdretterne av pumi, og av hannhundeiere (som stiller sin hannhund til disposisjon for paring) i Norge, uansett om de er medlemmer av KUR eller ikke. Tanken med et RAS er at den skal revideres etter en gitt periode, for eksempel 5 år. Dette bør ligge som prioritert oppgave hos den som til enhver tid er Pumirepresentant å påse at dette gjøres.

Oppdrettere og hannhundeiere av Pumi skal:

- Samarbeide for rasens beste
- Arbeide for å bevare rasens genetiske mangfold
- Arbeide for å motvirke innavl og dets konsekvenser på hundens helse og velbefinnende
- Arbeide for at fakta om rasen blir kjent via helseundersøkelser, mentalitetstester og gjeterhundsprøver
- Arbeide for at kun mentalt, funksjonelt og eksteriørt rasetypiske hunder brukes i avl.

Faktagrunnlag for denne RAS er:

- Statistikk laget etter opplysninger fra NKK`s Dogweb.
- Nettbasert spørreundersøkelse (tilsendt i brev form til de som det har vært kjent at ikke har tilgang til internett) til eiere av Pumi i perioden fra 1998 – august 2013.
- Opplysninger fra Agria forsikring 2013
- Et samarbeide mellom Kennel Freto`s ved Torild Frøberg, Kennel Bissibingen v/ Iren Zahl og Ann Grete Johansen, Kristine Høiland og Kennel Fancy Carolica v/ Carola Brusevold (hovedansvarlig).

RAS – dokumentet er også utsendt kjente oppdrettere i Norge for innhenting av synspunkter.

Carola Brusevold har som raserepresentant 2013 påtatt seg hovedansvaret for utarbeidelsen av RAS. For hjelp til innsamling av de opplysninger som finnes om rasen pr. 31.08.2013, og utarbeidelse av en brukbar dokumentasjon, ble det innledet et samarbeid med de øvrige nevnte parter. Samarbeidet har vært godt.

Sammen har vi forsøkt å gjøre RAS så gjennomgående faktabasert som mulig.

Ved endelig gjennomgang av den nettbaserte spørreundersøkelsen kom vi imidlertid frem til at det burde ha vært en bedre utforming av spørsmålene for å få mer informative svar. Dette foreslås derfor å tas til etterretning ved utarbeidelse av et senere RAS - dokument.

Generelt

Rasens historie; bakgrunn og utvikling

Pumi nevnes første gang i en beskrivelse av en gjeterhundtype år 1815.

Under mange år har Pumi ofte blitt forvekslet med Puli. I noen deler av Ungarn var begrepet Pumi vanlig, og i noen deler var Puli vanlig.

Pumi har antakeligvis oppstått fra Puli, og dukket opp på 1600 eller 1700 tallet, sannsynligvis som ett resultat av krysning mellom tyske spisshunder, Briard, diverse Terriers og Puli. Dette gav en hund hvor pelsen var kortere og løsere en pulins, lengre hode og med fremovertippede ører. Disse hundene hadde ett uvanlig livlig temperament og var til stor nytte ved gjetning av sauer og storfe, samt ved samling av buskapen.

I Norge er rasen ganske fåtallig, men det jobbes kontinuerlig for å øke rasens popularitet.

Overordnet mål for rasen

Det overordnede målet er å øke rasens genetiske mangfold i den hensikt å minimere risikoen for dobling av sykdomsbærende gener.

Rasens populasjon

Populasjonsstørrelse

Det er registrert 211 Pumier i Norge pr. 31.08.13

Gjennomsnittlig kullstørrelse

Det er født 185 valper fra 39 kull (se tabell 4), og regnet ut fra dette er det født 4,74 valper pr kull.

Effektiv populasjonsstørrelse

Effektiv populasjonsstørrelse (antall individer i populasjonen som benyttes i avlen), må regnes ut ved hjelp av eget dataprogram som vi ikke har. Innavlsgarden fremkommer imidlertid i tabell 1, og så lenge denne faktoren ligger under 2,5%, anses den effektive populasjonsstørrelsen å være tilstrekkelig iflg NKK.

Innavlsgrad

Pr. dags dato er det ingen enkel måte å regne ut den faktiske innavlsgarden i populasjonen på. Derfor anbefaler Norsk Kennel Klubb at det tas et gjennomsnitt av innavlsgarden for alle kull født pr. år.

Gjennomsnittsinnavlsgraden vises i % pr. år i tabell 1.

Ras for pumi

Tabell 1. Gjennomsnitt av innavlsgrad pr. år i %.

År	Antall kull pr. år	Gj.snitt innavlsgrad pr. år i %
1998	2	0,0 %
1999	0	
2000	2	3,5 %
2001	1	4,2%
2002	1	4,7 %
2003	4	7,3 %
2004	2	4,6 %
2005	3	6,9 %
2006	4	0,0 %
2007	3	0,0 %
2008	3	5,8 %
2009	3	1,8 %
2010	3	3,3 %
2011	3	2,4 %
2012	2	2,4 %
2013 (fram til og med 31.08.)	3	1,6 %
15 år 8 mnd	39 kull	

I **tabell 2** vises Norsk Kennel Klubbs anbefalte utregning på hvor mange avkom en hund bør få. Alle registrerte valper over en 5 års periode legges sammen og det tas så 5 % av dette, som et utgangspunkt på hvor mange valper et individ bør få totalt.

År	Antall registrerte valper
2008	14
2009	17
2010	15
2011	16
2012	14
5 år	76 valper. 5 % av 76 gir 3,8 valp pr avlsindivid.

Vi har valgt perioden 2008 – 2012 fordi at i skrivende stund er ikke år 2013 over.

NKK anbefaler også å ta med en tabell som viser de mest brukte avlsdyrene, samt gi en oversikt hvor mange avkom hver av disse har fått, for deretter vurdere dette antallet mot anbefalt høyeste prosentandel avkom ifht rasens populasjon i løpet av en generasjon/5 års periode. NKK anbefaler at denne prosentandele ikke bør overstige 5 %.

I **tabell 3** vises de individene som har 3 kull eller mer etter seg, en rubrikk med antall avkom som har gitt barnebarn, samt avkommenes slektskapsforhold. Avlsindividene vises med nr. ikke navn.

Avlsindivid Nr.	Antall kull/avkom	Utgjør i %	Mer enn Anb. 5 %	Ant avkom videre i avl	Slektskapsforhold til de som har gått videre i avl	Avlsindividets barnebarn
Nr. 1	6 / 36	20,6%	15.6 %	7	5 helsøsken, 2 hels., halvsøsken til disse	44
Nr. 2	4 / 19	10,7%	5.7%	2	2 halvsøsken	19
Nr. 3	3 / 11	6.3%	1,3%	3	2 helsøsken, 1 halvsøsken til disse	51
Nr. 4	3 / 21	12.0%	7%	8	3 helsøsken og 5 hels., halvsøsken til disse	56
Nr. 5	3 / 16	9,1%	4,1%	3	2 helsøsken og 1 halvsøsken til disse	24

Bruk av avlsdyr

Økt genetisk variasjon må definitivt være den viktigste oppgaven fremover. Alle aktive oppdrettere henstilles derfor med sin avl å tenke langsiktig!

Hver enkelt paring må ha som mål å tilføre rasen som helhet noe nyttig, som forventes å ha en positiv betydning på lang sikt. Den genetiske bredden er nødvendig for at ikke sykdommer, fertilitet og arbeidsevne skal forringes på sikt. De grunnleggende vilkårene for at rasen skal fortsette å være frisk og funksjonsdyktig, og for å minimere risikoen for arvelige sykdommer og feil, er at vi bruker så mange ulike individer som mulig i avlen, samt at bare friske og sunne individer benyttes i avlen. Det oppfordres til å legge vekt på at hvert individ bare får et begrenset antall avkom. Intet enkelt individ skal svare for mer enn 5 % av avkommene i løpet av en generasjon (5 år), slik anbefalt i henhold til NKK's etiske grunnregler for avl og oppdrett (se link på s. 4).

Innhenting av avlsmateriale fra andre land

Den største andelen av linjene bak den Norske Pumibestanden kommer fra Sverige. Flest kommer fra Bennaz`kennel. Derfra har det fra 1997 - 2013 blitt importert hele 4 tisper og 2 hanner, hvorav 2 av tispene og de 2 hannene til sammen har gitt 8 kull/41 avkom. De fleste av avlshannene som etter det har vært brukt på Norske tisper har også vært i Svensk eie, mens det mer sporadisk har blitt brukt avlshunder fra Finland, Danmark og Ungarn.

Stammødre til den norske Pumi stammen må sies å være tre Svensk importerte hunder; Bennaz`Klarha Cwe-Djo, med sine 3 kull/21 valper, og hvorav 3 hanner og 5 tisper har gått videre i avl her i Norge (1 tispe har i tillegg blitt brukt i avl hos Bennaz` i Sverige). Bennaz`Qrisz-gazle med sine 3 kull/11 valper, hvorav 2 hanner og 1 tispe har gått videre i avl, samt Bagaresjøn`s Rutan Av Nina med sine 4 kull/19 valper hvorav 1 han og 1 tispe har gått videre i avl.

Flere av disse stammødrenes avkom har selv barn, barnebarn og oldebarn. Frem til 31.08 2013 har utviklingen gått fort. Fra 01.01.1997 til 31.08.2013 er det registrert 211 Pumier, fordelt på: 39 kull/185 valper og 26 importert iht Norsk Kennel Klubbs register.

Frem til 2007 var altså alle importene fra Sverige, men så i 2007 kom det 2 importert fra Finland. Begge tisper; Napos Kajsza, til kennel Fancy Carolica og Ylenmäen Kippis til kennel Punitimes. I 2009 kom også den første hanhundsimporten til kennel Fancy Carolica fra Hellas (i et samarbeid med Kennel Napos i Finland); Cuidado Rondy Roby. I 2011 importerte så Kennel Punitime`s tispene Pustan Helmen Kastepisara, også fra Finland. I 2012 kom en import fra Ungarn; hannen Pusztasarja Forràs til kennel Bissibingens samt 1 hanhundimport fra Finland; Napos Szöcske, til W. G. Ekeli, privatperson.

I 2013 (fram til 31.08). kom det videre 2 importert fra Ungarn importert av kennel Bissibingen; hannen Cuidado Versatile Vezetó og tispene Cuidado Vain Venusz.

Samme år importerte Kennel Bissibingen også 1 tispe fra Finland; Napos Unoka.

Det er viktig å merke seg at flere av disse importene har relativt nære familierelasjoner til våre norske linjer, og det henstilles til å selv undersøke på NKK`s dogweb før kombinasjon av avlsdyr. Vi har i dette dokumentet valgt å ikke være mer konkret av flere hensyn.

Importer er meget viktig slik at vi i Norge kan øke den genetiske variasjonen/ å minske slektskapsgraden innen rasen.

Frem til 2013 har det vært 7 Pumi oppdrettere i Norge;

Livet`s Kennel, FreTo`s Kennel, Bissibingens Kennel, Niwigga`s Kennel, Fancy Carolica`s Kennel, Svein Dalberg, Inger-Astri Karlsen og Pumitime`s Kennel.

Importer: 1997 – 2013

I denne perioden har som nevnt de fleste importerte Pumiene kommet fra Sverige, men i den senere tid også fra Finland, Nederland (fra Finske linjer), og Ungarn.

Oppsummering: Fra Sverige : 17 individer : 6 hanner og 11 tisper. Av disse har 2 hanner ett kull hver etter seg og 4 tisper med til sammen 11 kull etter seg.

- Fra Finland: 6 individer : 1 han og 5 tisper. Av disse har 2 tisper1 kull hver etter seg
- Fra Hellas (fra finske linjer): 1 han
- Fra Nederland: 1 individ : 1 tisepe
- Fra Ungarn: 3 individer : 2 hanner og 1 tisepe.

Tabell 4. viser her registrerte Pumi i NKK samt importer pr år fra: 01.01.1997 til 31.08- 2013.

År	Totalt ant. Registreringer	Importer H / T	Norske valper: Hanner	Norske valper: Tisper	Norske Kull/valper
1997	1* Ikke reg som imp i NKK	1: 0H/1T*	0	0	0/0
1998	5 +1** = 6	1: 0H/1T**	3	2	2/5
1999	1	1: 1H/0T	0	0	0/0
2000	13	2: 0H/2T	7	4	2/11
2001	5	0	5	0	1/5
2002	3	0	2	1	1/3
2003	20	1: 1H/0T	7	12	4/19
2004	10	0	3	7	2/10
2005	15	1: 0H/1T	10	4	3/14
2006***	12 +1*** = 13	1: 1H/0T	5 +1***=6	6	3+1***=4/ 11 +1***=12
2007	21	2: 0H/2T	9	10	3/19
2008	16	2: 1H/1T	7	7	3/14
2009	21	4: 2H/2T	7	10	3/17
2010	16	1: 1H/0T	8	7	3/15
2011	18	2: 1H/1T	7	9	3/16
2012	19	5: 2H/3T	8	6	2/14
2013	13	2: 0H/2T	8	3	3/11
TOTALT	211	26: 10H/16T	97	88	38+1***=39/ 184 +1***=185

*Tispeimporten fra 1997 står ikke som registrert import på NKK`s Dogweb, men stamtavlen hennes er der. Hun vil derfor stå som import i vår tabell 4.

**Tispeimporten fra 1998 står oppført som ett norsk kull med N registreringsnummer pga NKK`s registreringsrutiner den gang, men hun er en svensk import og hun står med S og N registreringsnummer i Svenska Kennelklubben`s avlsdata. Hun vil derfor stå som import i vår tabell 4 og ikke som et kull.

Både tispeimport* og tispeimport** kan regnes som to av stammødrene til den Norske Pumistammen.

*** I 2006 er det ett kull/1 valp som ikke står i NKK`s oppdateringer, men under hannhundens avkom på stamtavlen. Kullet/valpen står derfor i vår tabell 4.

Eksporter.

Så langt vi vet er det blitt eksportert Pumi fra Norge til Sverige, Finland, Danmark og USA. Det har vært umulig å spore opp disse for det er ingen registreringer av eksporter på Norsk Kennel Klubbs Dog web.

Avlshanner:

Fra 1997 til 2013 er det registrert 30 hanhunder (både norske og utenlandske) som har ett eller flere norsk registrerte kull etter seg. De to første avlshannene som fikk kull i Norge var Kilvan Lang og Lelkes Benna. De var opprinnelig fra Finland men ble importert til Sverige. De fikk et kull hver etter seg i 1998.

Den neste avlshannen som ikke er født i Norge eller Sverige er så vidt vi vet også en finsk hund, importert til Sverige fra Finland; Karvakorvan Yabadabadoo. Han har 1 kull/6 valper etter seg her i Norge. Kullet ble født hos kennel Bissibingen i 2006, og hannen har norske oldebarn etter seg. I 2007 ble den danske avlshannen; Arkosligeti Kocos Garas brukt på en norsk tisper, Bagarsjøns Rutan av Nina. Kullet ble født hos Livet`s kennel og også han har norske oldebarn. I 2008 ble en ungarsk import til og bosatt i Sverige; Veresi Akacos Amor far til 1 kull/6 valper, med tisper Bissibingens Bare Bica, hos kennel Bissibingen. Denne hannen har også norske oldebarn.

I 2009 ble den finske avlshannen Napos Gabor far til 1 kull/4 valper med tisper Freto`s Klarah Sunda, også han har norske barnebarn. Dette kullet ble født hos hos Svein Dalberg, privatperson.

I 2010 kom nok en ungarsk import til Sverige; Veresi Akacos Csimbok. Han ble brukt på en norsk tisper, Bissibingen Desire Biam, og de fikk 1 kull/6 valper, født hos kennel Bissibingen.

I 2011 ble den polske (ungarsk født men polsk importerte) Gyorgyudvari Cudar Kanasz far til 1 kull/5 valper, med tisper Bess, eier C.Bandock.

I perioden 2006 – 2013 er det altså benyttet tilsammen 6 avlshanner, som ikke er svensk eller norsk fødte, noe som må ses på som en positiv utvikling.

Tabell 5 viser de hannhundene, både norsk fødte, importer og de utenlandske som har kull/avkom etter seg. Det er også tatt med en rubrikk for de som har barnebarn etter seg.

** har oldebarn. *** har tippoldebarn.

Reg.nr	Hundens navn	Avlshundens Fødselsår	Født i Norge Kull / avkom /født hos	Norsk fødte barnebarn
S11834/97	Kilvan Lang	1997	1 / 4 / Livet`s	
S18596/97	Kilvan Lelkes Benna ***	1997	1 / 1 / FreTo`s	12
S32733/98	Bennaz` PajtaZ Ha-lou ***	1998	1 / 3 / FreTo`s	8
S12105/91	Bella Notte`s Freddy ***	1991	1 / 8 / FreTo`s	22
S43306/99 imp	Bennaz` Sztigh Jasz lu ***	1999	1 / 5 / FreTo`s	36
17193/00	FreTo`s Brillo Baby	2000	1 / 3 / FreTo`s	
17195/00	FreTo`s Boldog Bara`t	2000	1 / 3 / FreTo`s	
S46322/2000	Oleg Vom Planetenhugel	2000	1 / 4 / Livet`s	
10112/01	FreTo`s Cadar ***	2001	6 / 36 / 4i FreTo`s/1i Bb /1i Livet`s	44

Ras for pumi

10116/01	FreTo`s Chandor	2001	1 / 5 / Bissibingens	
S50610/97	Pommerac Csar	1997	1 / 4 / FreTo`s	4
S20939/2004	Pentanorm **	2004	1 / 5 / Livet`s	15
05471/05	Livet`s Corak-caos	2005	3 / 14 / FreTo`s 1 / 1 / Anikken Helgar	9
18650/03	FreTo`s Fabel **	2003	2 / 8 / FreTo`s	7
S61162/2003	Karvakorvan Yabadabadoo **	2003	1 / 6 / Bissibingens	14
DK01249/2005	Arkosligeti Kocos Garas	2005	1 / 6 / Livet`s	
S47192//2006 imp	Bennaz`Oo- ohszborn Rih-zhe	2006	1 / 4 / FreTo`s	4
S41054/2005	Veresi Akacos Amor **	2005	1 / 6 / Bissibingens	6
13997/05	FreTo`s Kellys Titan **	2005	1 / 6 / Fancy Carolica`s	5
FIN41285/05	Napos Gabor	2005	1 / 4 / Svein Dahlberg	2
09835/05	Bissibingens Balldor Cabi	2005	1 / 4 / Niwigga`s	5
S12257/2006	Maktez Ernzt	2006	1 / 5 / FreTo`s	
S47444/2008	Veresi Akacos Csimbok	2008	1 / 6 / Bissibingens	
S52612/2007	Oviksfjällens Robin	2007	1 / 4 / Inger Astrid Karlsen	
PKR164794	Gyogyudvari Cudar Kanasz	?	1 / 5 / Caroline Bartos	
NO34431/10	Niwigga`s Alvin	2010	1 / 5 / Niwigga`s	
17865/07	FreTo`s Sitas Zander	2007	1 / 9 / Pumitime	
NO32428/11	Bissibingens Earl Grey CsDe	2010	1 / 2 / Bissibingens	
SE51243/2010	Skallarbackens Boogie	2010	1 / 5 / FreTo`s	
S41633/2009	Maktez Lupusz	2009	1 / 4 / Inger Astrid Karlsen	
TOTALT	30 Avlshanner		39 / 185	

Avlstisper:

Fra 1997 til 2013 er det registrert 24 tisper (iberegnet Norske og utenlandske) som har ett eller flere norskregistrerte kull etter seg.

Tabell 6 viser de tispene, både norsk fødte, importer og de utenlandske som har kull/avkom etter seg, og i hvilket oppdrett kullene er født. Det er i tillegg tatt med en rubrikk for de som har barnebarn etter seg.

** har oldebarn. ***har tippoldebarn.

Reg.nr	Hundens navn	Fødselsår	Født i Norge Kull / avkom / født hos	Norsk fødte barnebarn
S58967/95	Bagarsjøn`s Jarda	1995	1 / 4 / Livet`s	
S37381/95	Bennaz` Jaszmin- dirikk	1995	1 / 1 / FreTo`s	
S 44656/98 og 22950/98 imp	Bennaz` Qrisz-gasle ***	1998	3 / 11 / FreTo`s	50
S 19087/97 Imp	Bennaz` Klarha Cwe-Djo ***	1997	3 / 21 / FreTo`s	56
14295/98	FreTo`s Zoh-nala Swed Joke	1998	2 / 4 / FreTo`s	
S 57177/2000 imp	Bagarsjøn`s Rutan Av Nina ***	2000	4 / 19 / Livet`s	15
17198//00	FreTo`s Born Buzzy ***	2000	3 / 16 / Bissibingens	24

RAS for pumi

16481/00	FreTo`s Aim For The Stars **	2000	2 / 8 / FreTo`s 1 / 1/ Anniken Helgar	4
13398/04	FreTo`s Klarhas Sita	2004	2 / 12 / FreTo`s	13
18655/03	FreTo`s Fantasy	2003	1 / 6 / FreTo`s	
10626/04	FreTo`s Kellys Glamor	2004	1 / 4 / FreTo`s	
13395/04	FreTo`s Klarhas Sarina	2004	1 / 4 / FreTo`s	4
09839/05	Bissibingens Bare Bica **	2005	1 / 6 / Bissibingens	6
FIN39866/07 Imp	Napos Kajsza	2007	1 / 6 / Fancy Carolica`s	5
24335/06	Bissibingens Chera	2006	2 / 14 / FreTo`s	5
13396/04	FreTo`s Klarhas Sunda	2004	1 / 4 / Svein Dahlberg	2
27250/07	Livet`s Ekstra	2007	1 / 4 / Niwigga`s	5
17432/08	Bissibingens Desire BiAm	2008	1 / 6 / Bissibingens	2
16504/08	FreTo`s Sarinas Dama Frøya	2008	2 / 8 / Inger Astrid Karlsen	
S39551/2008 Imp	Bess	2008	1 / 5 / Caroline Bartos	
NO55049/09	Fancy Carolica`s Aimè	2009	1 / 5 / Niwigga`s	
FIN50722/07 Imp	Ylenmäen Kippis	2007	1 / 9 / Pumitime	
NO31445/10	Angel Eyes	2010	1 / 2 / Bissibingens	
NO60164/09	FreTo`s Cheras Dara	2009	1 / 5 / FreTo`s	
TOTALT	24 Avlstisper		39 / 185	

I tabell 7 presenteres de norske oppdretterne som har registrert valper.

Med stam-mor menes den første tispemor fra nevnte oppdrett hvis avkom har gått videre i avl.

Kennelnavn	Valper (kull)	Første og seneste kullet	Stam-mor/tispe
Livet`s	23 (5)	1998 - 2007	Bagarsjøn`s Rutan Av Nina
FreTo`s	90 (19)	1998 - 2013	Bennaz`Qrisz-gasle, Bennaz`Klarha Cwe-djo
Bissibingens	30 (6)	2003 - 2013	FreTo`s Born Buzzy
Anniken Helgar	1 (1)	2006 - 2006	FreTo`s Aim For The Stars
Fancy Carolica`s	6 (1)	2009 - 2009	Napos Kajsza
Svein Dahlberg (ikke kennel navn)	4 (1)	2009 - 2009	FreTo`s Sunda
Caroline Bartos (ikke kennel navn)	5 (1)	2011 - 2011	Bess
Niwigga`s	9 (2)	2010 - 2012	Livet`s Ekstra
Inger Astrid Karlsen (ikke kennel navn)	8 (2)	2011 - 2013	FreTo`s Sarinas Dama Frøya
Pumitimes	9 (1)	2012 - 2012	Ylenmäen Kippis
Totalt	185 (39)		

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Det er et mål å øke den genetiske variasjonen for en sunn og bærekraftig utvikling av rasen. Det er også hensiktsmessig at oppdrettere søker å kartlegge og dokumentere helse og mentalitet, slik at det skapes en tydeligere oversikt over rasens faktiske status.

Det er et fornuftig mål å vedlikeholde rasens mentalitet og rasespesifikke egenskaper. Klubben for Ungarske Rasehunder

Prioritering og strategi for å nå målene

Klubben og oppdrettere kan sette større fokus på de mentale egenskaper ved å oppfordre alle til å teste sine hunder.

Helse

Generell beskrivelse av helsesituasjonen i rasen

Frem til 2013 har det vært allmenn oppfatning at rasen er gjennomgående sunn. For å dokumentere dette ble alle pumieiere oppfordret til å svare på en nettbasert spørreundersøkelse. Det kom inn 91 besvarelser på denne og 3 besvarelser i brevform, hvilket må sies å være et positivt resultat iht registrerte hunder. Resultatet fra undersøkelsen er imidlertid langt mindre konkret og informativ enn vi håpet på. Undersøkelsen ønskes lagt ut på klubbens hjemmeside i PDF – format, siden den vil ta for mye plass i dette dokumentet.

For å kartlegge ytterligere tok vi kontakt med noen forsikringsselskaper (Storebrand, Sparebank 1 og Agria)

Vi fikk imidlertid kun et svar, fra Agria, og har fått følgende opplysninger direkte sitert som ønsket fra Agria forsikring (vi har dog tillatt oss å rette opp et par skrivefeil):

«Din mail kom til meg og i mitt tilsvarende har jeg i og for seg både en god og en dårlig nyhet:

Den dårlige: Populasjonene på Pumi er så liten at vi ikke har laget egne statistikker for rasen. I Sverige har vi i mange år hatt et prosjekt som kalles Agria Breed Profiles hvor vi ved hjelp av forskere fra Canada og Sverige har sikkerstilt våre data statistisk og korrigeret for skjevheter i aldersstrukturen i populasjonen osv). Pumi har ikke inngått i dette prosjektet. I Norge har vi per i dag forsikret i overkant av 60 Pumi og det er et alt for tynt grunnlag til å lage noen form for statistikk, dels fordi tilfeldigheter vil være helt utslagsgivende, og dels fordi vi da beveger oss på grensen når det gjelder taushetsplikten (miljøet er lite og Norge er et lite land).

Den gode: Ut fra både svensk og norsk skadehistorikk, er Pumi generelt en lite sykdomsutsatt rase. Den ligger hos oss i den nest laveste tariffgruppen (hvilket vil si at rasen har en klart lavere risiko enn snittet). Jeg tok en rask titt på diagnosene ved alle skadesaker vi har hatt i veterinærforsikringene på Pumi siden vi startet opp i Norge siden 2005. Det er en lavere skadefrekvens enn på snittet av alle hunder, og det er ingen diagnoser som peker seg ut. Diagnosene er jevnt fordelt over et bredt spekter, og samme diagnose forekommer ikke oftere enn to ganger siden januar 2005.» Sitat slutt.

Det kan altså se ut som at Pumi tilhører det mer friske gjennomsnittet av alle raser samlet sett.

Forekomst av helseproblemer, sykdommer og/eller defekter

Det er kjent at det forekommer både HD og AD, men dette har ikke blitt regnet som et problem i rasen.

HD og AD statistikk for perioden 01.01.1997 – 31.08.2013: Totalt er det 107 HD registrerte røntgenfotograferte hunder på NKK's dogweb, men flere av disse viser seg å være samme hund. Siden rasen enda er så liten har det vært mulig å finne ut hvem av disse individene som er HD røntget mer enn en gang. Derfor vil antall registrerte HD røntgede hunder være 103 i tabell 8.

Totalt er det 46 AD registrerte røntgenfotograferte hunder på NKK`s dogweb, men flere av disse er også samme hund. Siden rasen enda er så liten har det vært mulig å finne ut hvem av disse individene som er AD røntget mer enn en gang. Derfor vil antall registrerte AD røntgede hunder være 43 i tabell 8.

(Det er for øvrig fullt mulig å gå inn på NKK`s dogweb for å se antall ganger den enkelte hund er røntget. Det står under helse på hundens stamtavle).

Tabell 8

HD: av 211 registrerte pumi er 103 HD røntgenfotografert.	AD: av 211 registrerte pumi er 43 AD røntgenfotografert
A = 76	A = 36
B = 18	B = 0
C = 9	C = 4
D = 1	D = 3
Totalt 103 individ	Totalt 43 individ

Det har, som resultatene viser, ikke vært særlig fokus på AD frem til nå. Noen oppdrettere etterlyste imidlertid dette og på ekstraordinær Generalforsamling våren 2012 ble det vedtatt en 5 års plan mht registrering av AD – resultater. Hensikten er å få en bedre oversikt over den faktiske statusen på rasen, slik at man unngår å doble uheldige gener/bærere av dette i fremtidig avl. Deltakelse i undersøkelsen er helt frivillig, men klubben oppfordrer alle oppdrettere og eiere til å undersøke sine hunder. Det er ønskelig at hele kull sjekkes.

Dessverre mangler det pr. dato utførlige sakspapirer for den konkrete gjennomførelsen av dette prosjektet. Vi henstiller derfor til at en PDF – fil med informasjon om saken isteden legges ut på klubbens hjemmeside (<http://www.kur.no/>) i snarlig fremtid.

Patellaluksasjon er kjent, men det har frem til i dag ikke blitt regnet som et problem i rasen. Fra 2013 vil patellaundersøkelser bli registrert i NKK`s registre, og det anbefales at flest mulig hunder blir rutinemessig undersøkt for dette for å kartlegge utbredelsen.

Andre kjente sykdommer/lidelser: spondylose, lumbosacral instabilitet, ryggprolaps, Curshings sykdom, Addisons sykdom og tumorer (cancer).

Hormonelle problemer (hovedsakelig hypotyreose), prostataproblemer, problemer i hud/kløe, allergi/intoleranse og epilepsi er også kjent.

Det er viktig å merke seg at siden det ikke er foretatt offentlig dokumentasjon på helsestatus frem til i dag, så er det vanskelig å konkludere med hensyn til faktisk utbredelse av nevnte sykdommer.

Øyenlysninger er blitt gjort på 128 hunder (av 211 registrerte) i perioden 01.01.1997 – 31.08.13. I følge Norsk Kennel Klubbs registre har følgende blitt diagnostisert:

- 113 hunder FRI
- 13 hunder med Retina Dysplasi (RD)
- 1 hund med Pers. Pupilmembran (PPM)
- 1 hund med ikke medfødt Katarakt.

I Sverige er det imidlertid påvist også Progressiv Retinal Atrofi, hvilket er verdt å merke seg siden den norske Pumibestanden i all hovedsak er etterkommere av svenske importører.

Klubben for Ungarske Rasehunder (<http://www.kur.no/>) har satt som krav at øyenlysningsattest ikke skal være eldre enn 1 år når hunden skal brukes i avl.

På klubbens hjemmeside burde det stått oppført hvilke regler klubben henstiller til å følge, men pr. dato er det ikke på plass.

Forekomst av reproduksjonsproblemer

Det er ikke meldt om spesielle reproduksjonsproblemer.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Klubben ønsker å bevare rasens egenskaper som gjeter - og vokterhund.

Det ønskes en bedre oversikt over den faktiske helsestatus i rasen. Derfor oppfordres alle oppdrettere til å kun bruke dokumentert friske hunder i avl, så langt det er mulig, samt unngå å kombinere linjer med kjente negative egenskaper, helsemessig og/eller mentalt.

Prioritering og strategi for å nå målene

Det er ønskelig at alle oppdrettere velger å følger anbefalingene ved å gjøre nødvendige helsetester.

Det er en fordel om flere deltar på mental/gjeterinstinkttester for å ivareta rasens mentalitet og bruksegenskaper.

Det vil være en fordel om klubben fører en mer konkret registrering av kjente egenskaper/sykdommer som har relevans for rasen, og det bør utvises stor aksept for at ingen linjer er helt «feilfrie». Åpenhet er et godt redskap for et godt samarbeid.

Mentalitet og bruksegenskaper

Jaktprøver, bruksprøver og mentaltester

Det finnes ikke spesifikke rasetester i Norge. Det finnes imidlertid flere andre type generelle tester som er ment å beskrive mentalitet og atferd på hund. Av disse kan nevnes funksjonsanalyse, karaktertest og mentalbeskrivelse hund.

Fra 2012 startet Svenska kennelklubbens opp en ny test, kalt for Beteende og personlighetstest for Hund. Denne nye testen har som mål å være en mer omfattende og inkluderende test for alle raser.

Kjent mental status på avlsdyr er det en fordel å ha godt kjennskap til, og disse egenskapene bør med fordel kunne dokumenteres. Det foreslås derfor at andelen av mentaltester og/eller gjeterhund/instinkttester på hunder bør øke, slik at rasen vedlikeholder sine opprinnelige egenskaper også for fremtiden.

Mentalitet og bruksegenskaper i forhold til rasestandarden

(Teksten er i hovedsak hentet fra den Svenske Klubben for Ungarske rasehunder)

Med en fortid som gjeterhund er Pumien en intelligent og lettlært hund, med gjeterhundens følsomme lynne og en viss andel av terrierens skarphet. Rasen er ikke særlig vanlig i Norge, men den viser en lovende utvikling og viser gode egenskaper i flere hundesporter, som lydighet, kreativ lydighet, agility, redningshund etc.

Pumien elsker å være nær sin familie. Den er barnslig, spretten og leken langt opp i alder, og henger med glede og entusiasme med på alle aktiviteter som familien tilbyr. Pumien er

våken, nysgjerrig og en svært spontan hund. Den er svært lettlært, lydhør og rask i oppfatningen. Den er alltid rask i utførelsen og i sitt bevegelsesmønster, og har som regel en imponerende høy «arbeidsmoral». Innendørs er pumien vanligvis rolig, under forutsetning av at dens aktivitetsbehov oppfylles i hverdagen. Den minste bevegelse fra eier vil umiddelbart få en pumi til å stå klar, ivrig på å få utføre et oppdrag.

Rasen er arbeidsvillig og lettlært, men under det sjarmerende ytre skjules også en sterk vilje. Dette kan gi noen utfordringer for en uvant hundeeier. Pumien er kjent for å varsle mye. Den kan også være noe reservert for fremmede, og det anbefales derfor at man legger stor vekt på sosialiseringen.

En trygg og velutviklet pumi har sjelden problemer med andre hunder. Den har et tydelig kroppsspråk, og sjelden behov for å bråke med andre hunder. Den ønsker å unngå konfrontasjoner så langt det går. Pumien har en svært sammensatt karakter.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Det ønskes at flere Pumi-er deltar på en mentalbeskrivelse for hund som anses ønskelig for rasen. Det henvises til at det i Sverige nå er satt i gang en gjeterhund/instinkttest spesielt rettet mot Pumiens måte å gjete på. Der er det bestemt en foreløpig 3 – årsperiode for registrering av flest mulig hunder. Målet er å kartlegge rasens status samt å oppfordre til å bedre ivareta rasens egenskaper. Det er kilder fra rasens hjemland som advarer mot å avle bort rasens gjeteregenskaper, da det kan gi uheldige ringvirkninger mht temperament og atferd.

Det oppfordres/foreslås at vi enten forsøker å få til en liknende test her i Norge, eller at vi oppfordrer oppdrettere/eiere til å delta på svenskenes arrangement.

Prioritering og strategi for å nå målene

Klubben og oppdrettere kan sette større fokus på de mentale egenskaper ved å oppfordre alle til å teste sine hunder.

Atferd

Atferdsproblemer

Det er ikke kjent spesifikke atferdsproblemer på Pumi, men den er en reaktiv rase, og med bakgrunn som kroppsgjeter kan den i visse situasjoner vise uønsket atferd dersom den ikke blir godt nok sosialisert og trent.

Ved for lite mental og fysisk stimulans er det kjent at alle raser ofte kan utvikle uønsket atferd. Dette kan være et resultat av et for høyt stressnivå, noe som igjen relateres til begrenset mulighet for rasetypisk utfoldelse.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Det er et mål å bevare rasens mentalitet og rasespesifikke egenskaper.

Prioritering og strategi for å nå målene

Foreløpig har raseklubben ikke utarbeidet noen spesifikk strategi for å nå målene.

Eksteriør

Eksteriørbedømmelser

Pumien er en litt under middels stor, smekkert bygget og vel musklet hund. Standarden foreskriver en mankehøyde for hanner på 41 – 47 cm (vekt 10 -15 kg) og for tisper 38 – 44 cm (vekt 8 – 13 kg) .

Den middels lange og lokkete pelsen danner tjafser dersom den ikke børstes relativt jevnlig.

Pelsfarger som forekommer er grått i alle valører (fødes ofte svarte), svart, fakò og hvit. Halen skal være høyt ansatt og danne en vid sirkel over krysset. Ørene er stående, høyt ansatte og den øverste delen av øret skal tippe over for å danne det rasetypiske uttrykket.

Overdrevne eksteriørtrekk

Det er ikke kjent om uønskede eksteriørtrekk fremelskes.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Det er et mål å holde rasen innenfor den foreskrevne standarden.

Prioritering og strategi for å nå målene

Raseklubben har pr. dato ikke utarbeidet spesifikke strategier for å nå målene.

Oppsummering

Prioritering av viktige kortsiktige og langsiktige mål

Det er et hovedmål å vedlikeholde rasens eksteriør, mentalitet og bruksegenskaper slik som det står i standarden og rasebeskrivelsen.

Plan for videre arbeid i klubben

Raseklubben ønsker å oppfordre sine tillitsvalgte til å kontinuerlig videreutvikle sin kompetanse innen avl og oppdrett, slik at de kan gi god veiledning basert på dokumentert og oppdatert kunnskap.

Vedlegg:

PUMI I NORGE FRA 1990 - 2013

Det er litt usikkert når første Pumi faktisk kom til Norge, siden NKK den gang ikke hadde elektronisk arkiv.

Bagarsjön`s Vita Carita (f: i 1990) kom imidlertid til Askim i 1990/91. I 1993 kom så Benna`z Eh-Loiz (f: i 1993) til Kongsberg. Det kom også en tisper til i samme tidsrom fra Bagarsjön`s Kennel til Kongsberg, men navnet hennes er ukjent. Tispen Bagarsjöen`s Jarda kom så til Livet`s Kennel i 1995.

I 1998 ble de 2 første Pumikullene født her i Norge. Det første kullet ble født i Livet`s kennel, etter Kilvan Lang og Bagarsjön`s Jarda. De fikk 4 valper, men ingen har gått videre i avl her i Norge. Det andre kullet ble født hos FreTo`s kennel, etter Kilvan Lelkes Benna, (kullbror av Kilvan Lang) og Bennaz`Jaszmin-dirikk. Fra den kombinasjonen kom det 1 valp; FreTo`s Zoh-nala Swed Joke. Hun ble senere mor til det første Pumikullet med norskfødte foreldre i

RAS for pumi

2002. Far til kullet var FreTo`s Brillo Baby. Til sammen har FreTo`s Zoh-nala Swed Joke hatt 2 kull/4 valper født hos FreTo`s, men ingen har gått videre i avl.